

Výběr hudby k bohoslužbám

Výběr hudby k bohoslužbám

Vydala Česká biskupská konference
Sekce pro mládež
Distribuce: Karmelitánské nakladatelství, www.kna.cz

SMĚRNICE ČBK
pro používání liturgické hudby
při bohoslužbách,
zvláště ve vztahu k mládeži

Vydala Česká biskupská konference
Sekce pro mládež
2016

SMĚRNICE ČBK pro používání liturgické hudby při bohoslužbách, zvláště ve vztahu k mládeži

ed. ThDr. Jan Balík, PhD.

redakční tým:

Mons. Ing. Martin Holík, Bc. Petr Koronthály,
DiS., Anna Maršíková, P. Aleš Písařovic,
Mag. Art. et Mag. Art. et Mag. Art. Ondřej Múčka Bakk. Art.,
Mgr. BcA. Jitka Rosypalová, Mgr. Luděk Strašák, Ph.D.,
Ing. Marie Světníčková, Václav Šablatura, P. ThLic. Jan Šlégr,
S.L.D., Libor PJ Talaš, Mgr. Anežka Zemánková a další

recenze:

P. PhDr. Radek Tichý, Ph.D. et S.L.D.
P. Ing. ThDr. Pavel Kopeček, S.L.D.

Publikace je reprodukcí textu Směrnice ČBK pro používání liturgické hudby při bohoslužbách, zvláště ve vztahu k mládeži, kterou včetně příloh schválilo 99. a 100. plenární zasedání ČBK, konané ve dnech 14. - 15. 10. 2014 a 20. - 21. 1. 2015, s platností a účinností 1. 2. 2015.

Dotazy a připomínky je možné posílat na: mladez@cirkev.cz
Nově schvalované písně budou zveřejňovány na: liturgie.cz

Vydala:

Česká biskupská konference
Sekce pro mládež
2016

ISBN 978-80-906143-3-8

OBSAH

Úvod	8
1. Zásady pro výběr liturgické hudby a zpěvů	11
a) Základní kritéria pro výběr liturgické hudby a zpěvů	13
b) Charakteristika zpívaných částí mešní liturgie	15
Úvodní obřady.....	16
Bohoslužba slova	18
Slavení eucharistie.....	20
Závěrečné obřady.....	24
c) Mše svatá s dětmi.....	25
d) Zásady pro výběr zpěvů k jiným liturgickým slavením.....	25
2. Pokyny pro novou tvorbu liturgické hudby	27
3. Duchovní hudba a projevy lidové zbožnosti.....	33
4. Schvalování nové liturgické tvorby	37
Závěrečné ustanovení.....	38
Seznam příloh.....	39
Zkratky používané v přílohách	40
Přílohy	42

Slovo biskupa Pavla Posáda, delegáta ČBK pro mládež

Milí přátelé,
dostáváte do rukou k prostudování a následnému uvádění do praxe dokument nazvaný Směrnice ČBK pro používání liturgické hudby při bohoslužbách, zvláště ve vztahu k mládeži.

Podnět pro vznik tohoto dokumentu přinesl sám život. V posledních letech se při provádění liturgické hudby setkáváme s určitým napětím a nepochopením jedněch druhými, a to mezi liturgy, hudebníky i hudbu aktivně neprovozujícími laiky, zvláště pokud jde o mladé lidi.

Devadesáté druhé plenární zasedání České biskupské konference, které proběhlo v lednu roku 2013, dalo podnět Sekci pro mládež ČBK, aby se se skupinou odborníků z různých oborů, hudebníků, lingvistů a liturgů, této problematice věnovala. Plodem téměř dvouletého úsilí je tento obsažný dokument, který biskupové na 99. a 100. plenárním zasedání ČBK přijali, schválili a doporučili k vydání a následnému naplňování v praxi.

Biskupové ve svých požadavcích akcentovali především to, aby se kladl důraz na potřebnou formaci a vzdělávání hudebních skupin mládeže v oblasti liturgie a liturgické hudby obecně. Biskupové dále připomínají, že liturgická hudba jakéhokoliv žánru je integrální součástí liturgie. Této skutečnosti si mají být hudebníci stále vědomi, a proto nemají strhávat pozornost na sebe.

Věřím, že tento dokument bude dalším důležitým krokem na cestě ke kráse a vznešenosti liturgie, která si tuto naši pozornost a mimořádnou péči právem zaslouží, neboť má za cíl oslavovat Boha, povznášet člověka ke spojení se svým Pramenem, posvěcovat tak věřící a uskutečňovat spásu světa.

+ Pavel Posád

Mons. Pavel Posád
světící biskup českobudějovický
delegát ČBK pro mládež

Úvodní slovo

Milí kněží,

předložený dokument je inspirací pro všechny, kdo se do liturgického dění zapojují. Proto klademe na srdce především vám, abyste se jimi nechali inspirovat. Využijete-li je k intenzivnější péči o kvalitu liturgické hudby, včetně její přípravy s příslušnými angažovanými laiky, budeme svědky hlubšího prožívání liturgie a vytváření nových liturgických zpěvů.

Prosíme, věnujte péči duchovní i odborné formaci vedoucích hudebních skupin mládeže, jako ostatně i všem, kteří se jakoukoliv formou podílejí na slavení liturgie. Podpořte mladé lidi, kteří mají o tento druh služby ve farnosti zájem, i finančně, aby se mohli účastnit nabízených kurzů, a sami vzdělávejte tyto své spolupracovníky v základních vědomostech o Bohu, o církvi a o liturgii. Dobrá formace mladých lidí je vkladem do budoucna.

Děkujeme vám za přijetí podnětů, které tento dokument a jeho přílohy obsahují, a za čas, který vložíte do spolupráce s laiky, kteří s vámi na přípravě liturgie spolupracují.

Milí hudebníci,

děkujeme vám, že máte zájem o liturgii, a věříme, že tento dokument, který dostáváte do rukou, bude pro vás pomocí a inspirací. Předávat evangelium vyžaduje vaši aktivní spolupráci a námahu, ale též osobní život z evangelia. Povzbuzujeme především vás, kteří máte nadání a odborné hudební vzdělání, abyste skládali nové zpěvy podle liturgických požadavků. Rovněž vás povzbuzujeme, abyste se věnovali pokladu naší národní liturgické tradice.

Vaši biskupové

Úvod

Důvodem sepsání tohoto dokumentu byla snaha nabídnout interpretům stručné zásady pro výběr liturgických zpěvů i možnost dalšího vzdělávání v této oblasti. Tento dokument také stanovuje základní pravidla pro skládání nových liturgických zpěvů. A konečně dle požadavků Všeobecných pokynů k Římskému misálu (IGMR) schvaluje biskupská konference mešní propria*, melodie ordinária a jiné nástroje pro použití v liturgii.¹

Oblast duchovní hudby je velmi bohatá. Předmětem zájmu tohoto dokumentu není duchovní hudba v širším slova smyslu. Dokument se zaměřuje na liturgickou hudbu, jak o ní hovoří konstituce o posvátné liturgii Sacrosanctum Concilium č. 112: „Liturgická hudba bude tedy tím posvátnější, čím těsněji bude spjata s liturgickým děním, ať vroucnějším vyjádřením modlitby nebo sjednocením srdcí, ať tím, že posvátným obřadům dodá slavnostnější ráz. Přitom církev schvaluje všechny formy pravého umění, pokud mají náležité vlastnosti, a přijímá je do liturgie.“

Liturgická hudba není vázaná na určitý hudební nástroj nebo hudební styl, ale úzce souvisí s liturgickým děním, takže pomáhá objevit plný význam obřadů, ze kterých sama získává hodnotu. Je tedy integrální a nezbytnou součástí liturgie.

V našem národě existuje bohatství liturgické hudby prověřené staletími², rovněž tak i kvalitní tvorba z nedávných let.³ Tyto zpěvy se obvykle zpívají za doprovodu varhan, které mají v liturgii výrazné místo, a pomáhají věřícím aktivně se účastnit liturgie a soustředit se na mystérium**.

Tento dokument chce přispět k překlenutí propasti, kterou někteří mezi vážnou hudbou a ostatními druhy hudby vidí, a to tak, že přibližuje charakter jednotlivých liturgických zpěvů a stanovuje požadavky pro novou tvorbu.

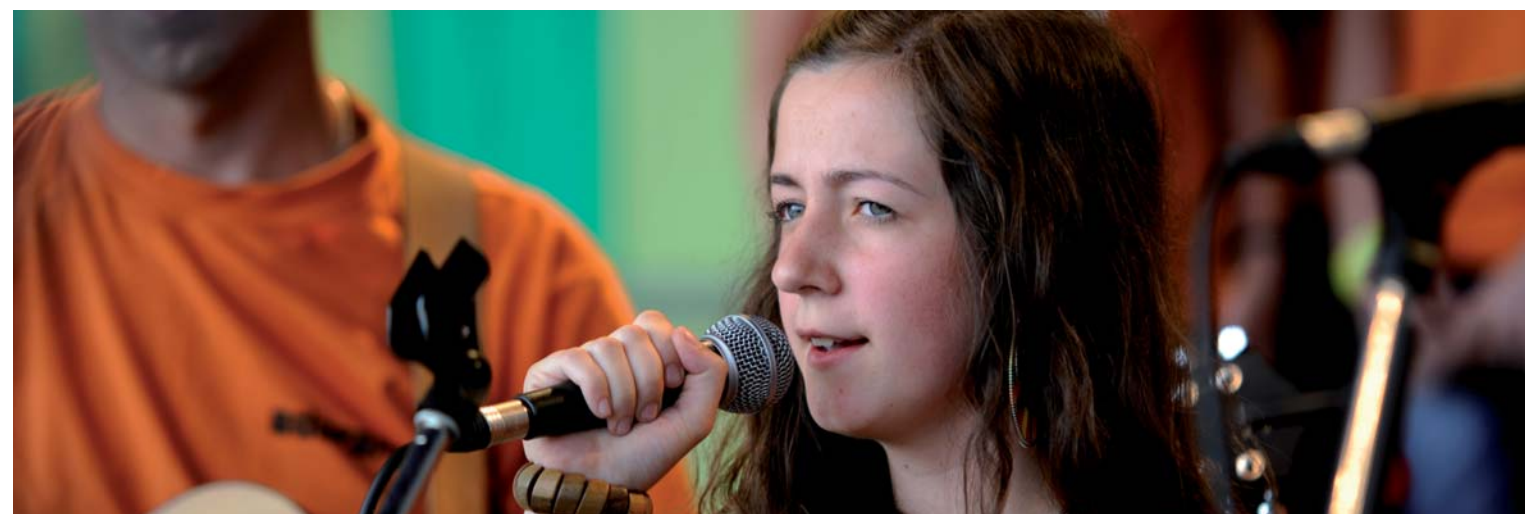
¹ Srov. MS 62, IGMR 393.

² Např. rorátní zpěvy, Míchna z Otradovic.

³ Výběr nabízí např. Kancionál.

* Mešní propria jsou proměnné zpěvy, které na rozdíl od ordinária mají být vždy jiné s ohledem na liturgické slavení.

** Mystériem je na mysli nejen tajemství přítomnosti Krista v eucharistii, ale i nazírání do celého tajemství církve.

Zásady pro výběr liturgické hudby a zpěvu

Liturgický zpěv je součástí aktivní účasti věřících na liturgii, proto je nutné mu věnovat patřičnou pozornost a podporovat ho.

(Srov. SC 30, 118.)

Protože posvátnost liturgické hudby je dána těsným sepětím s liturgickým děním, má všechno – text, melodie i provedení – odpovídat smyslu slaveného tajemství, částem obřadu i liturgické době.

(Srov. SC 112, SaC 42.)

a) Základní kritéria pro výběr liturgické hudby a zpěvů

V následujících odstavcích se věnuje pozornost několika skutečnostem, které jsou určující pro výběr liturgické hudby a zpěvů. Především je potřeba vědět, o jaký den v liturgickém roce se jedná. Z toho pak vyplývá i případná možnost celebranta vybírat biblická čtení a mešní formulář^{**}; příprava liturgie tedy předpokládá jak komunikaci s celebrantem, tak znalost zásad a pravidel, podle kterých je uspořádán mešní lekcionář. Důležitou součástí každé liturgie je společenství, které ji slaví, a jeho pěvecké možnosti. Dále je potřeba zohlednit konkrétní část bohoslužby i liturgické období. V závěru této části bude řeč jak o písních a požadavcích na jejich textovou a hudební kvalitu, tak i na způsob jejich interpretace. I když je v centru naší pozornosti liturgie mše svaté, platí tato kritéria analogicky i při slavení dalších svátostí.

Protože výběr liturgické hudby a zpěvů závisí na biblických čteních i mešním formuláři, je potřeba se nejprve domluvit s celebrantem, které texty se budou při dané bohoslužbě používat. Jsou totiž dny, kdy celebrant má příležitost si texty z lekcionáře a misálu vybrat. Příprava liturgie tedy vyžaduje dobrou komunikaci osoby zodpovědné za hudební stránku liturgie s celebrantem, lektorem a žalmistou.

Dalším důležitým krokem je pozorné přečtení příslušných biblických úryvků i modliteb, které přivádějí k formulaci hlavní myšlenky celého obřadu; ta obvykle souvisí s evangeliem. Nevyklučuje se ovšem ani inspirace ostatními biblickými texty z bohoslužby slova nebo celkovým zaměřením liturgické slavnosti nebo doby. Evangelium zastává klíčové místo v bohoslužbě slova, neboť ze slov evangelia k nám promlouvá sám Kristus. Proto jsou o nedělích, slavnostech a svátcích volena i ostatní čtení tak, aby s evangeliem korespondovala. Platí to především o prvním čtení, na něž pak zpravidla odkazuje responsoriální zpěv.^{4**}

⁴ Všeobecné pokyny k mešnímu lekcionáři podrobně vysvětlují uspořádání mešního lekcionáře.

^{*} „Měšní formulář“ označuje modlitby, které kněz přednáší jménem celého společenství na úvod, k přípravě darů a po přijímání. Kněz, celebrant, má možnost (zvláště ve všedních dnech v mezidobí) zvolit, jaké modlitby použije.

^{**} Jde většinou o žalmy s odpovědí lidu. Žalm následuje po prvním čtení, aby mohlo být čtené posluchači lépe přijato a mohli o jeho poselství rozjímat. Žalm by měl být zpíváný, protože to odpovídá jeho textové i obsahové povaze.

Vhodnost vybraného zpěvu je nutné posoudit z hlediska použití při konkrétní části bohoslužby a v závislosti na liturgické době či formuláři slavené liturgie, a to u všech slok.⁵ Je zapotřebí vybírat texty s hlubší myšlenkou a novými pohledy a vyhýbat se jazykovým klišé.

Dalším faktorem, který je nutné při výběru zpěvů zohlednit, je aktivní účast lidu. To ovšem nevyklučuje příležitostné užití zpěvů určených především pro sólový zpěv, scholu nebo sbor.

Při výběru zpěvů je potřeba dbát na jejich jazykovou i hudební stránku: aby kvalitnímu teologickému obsahu odpovídalo literární zpracování i umělecká hodnota melodie respektující přízvucnost spisovné češtiny apod.

Protože liturgická hudba i zpěv mají uvádět do slaveného tajemství, je potřeba zvážít vhodnost zpěvu i způsob instrumentalizace vzhledem k chrámovému či jinému prostoru. Přitom je třeba říci, že užití varhan a jiných hudebních nástrojů v rámci jedné bohoslužby se nevyklučuje, vyhnou-li se extrémní stylové roztržtosti.

⁵ Ne vždy je možné jednoznačně určit charakter písně podle jediného klíčového slova. Některé písně možná ani nevznikaly s jasnou představou svého uplatnění na jednoznačném místě při liturgii.

Zpěvy k Duchu Svatému a k Panně Marii je možné použít tak, jak je uvedeno níže, a také při mších k jejich úctě nebo při kterých se čte evangelium, jež se k nim vztahuje.

b) Charakteristika zpívaných částí mešní liturgie

Zpívané části mešní liturgie je možné rozdělit podle mnoha hledisek. Všeobecné pokyny k Římskému misálu rozlišují např. mešní texty, které tvoří samostatný obřad nebo úkon, a texty, které doprovázejí jiný obřad.⁶ Dále najdeme zmínku o textech mešního řádu, kam patří např. ordinarium.⁷ Následující oddíl se věnuje jednotlivým zpívaným částem mše svaté, které jsou pro přehlednost členěny do větších mešních celků.

⁶ Srov. IGMR 37: Texty, které tvoří samostatný obřad nebo úkon – chvalozpěv Sláva na výsostech Bohu, responsoriální žalm, Aleluja a verš před evangeliem, Svätý, zvolání po proměňování a zpěv po přijímání. Texty, které doprovázejí jiný obřad – vstupní zpěv, zpěv k přípravě darů, k lámání chleba (Beránku Boží) a k přijímání.

⁷ Do ordinaria patří: Pane, smiluj se, Sláva na výsostech Bohu, vyznání víry, Svätý a Beránku Boží. Požaduje se, aby recitovaný nebo zpívaný text byl shodný s překladem uvedeným v misále. Nápěv schvaluje biskupská konference. Srov. IGMR 366.

Úvodní obřady

Vstupní zpěv zahajuje bohoslužbu, podporuje jednotu všech shromážděných, uvádí věřící do tajemství liturgické doby nebo svátku a doprovází příchod kněze s přísluhujícími k oltáři. Těmto požadavkům má odpovídat po stránce obsahové i melodické. Zpívá ho buď sbor zpěváků střídavě s lidem, nebo střídavě zpěvák a lid, nebo ho celý zpívá lid, nebo samotný sbor.⁸

Zpěvem **Kyrie eleison (Pane, smiluj se)** věřící oslavují Pána a vyprošují si jeho milosrdenství. Zpívají ho zpravidla všichni (většinou se střídá zpěvák či sbor s lidem). Pokud je Kyrie součástí třetího způsobu úkonu kajícího, je možné zpívat též v misále uvedené (nebo podobné) invokace; texty jednotlivých invokací jsou dle uvedených příkladů v mešním řádu zaměřeny výhradně na Krista.⁹

Zvolání **Kyrie eleison** se vynechává, když je úkon kajícího nahrazen obřadem

⁸ Nezpívá-li se, přečte se vstupní antifona z misálu. Může se použít též žalmu z Graduale Romanum nebo z Graduale simplex. Tyto texty mohou být inspirací pro volbu či tvorbu písně. Srov. IGMR 47–48.

⁹ Srov. *Ordo cantus missae*, Praenotanda 2, též č. 491.

kropení lidu svěcenou vodou;¹⁰ a také tehdy, když bohoslužba začíná zvláštním obřadem, jak je uvedeno v misále (např. v den Uvedení Páně do chrámu či na Květnou neděli). Na Popeleční středu, nebo je-li mše spojena s denní modlitbou církve*, se Kyrie, eleison vynechává podle vhodnosti.¹¹

Hymnem **Sláva na výsostech Bohu** církve, shromážděná v Duchu Svatém, oslavuje a prosí Boha Otce a Beránka. Začíná kněz nebo podle vhodnosti kantor nebo schola, zpívají však všichni společně nebo lid střídavě se sborem nebo samotný sbor. Nezpívá-li se, recitují tento hymnus všichni společně nebo střídavě dva chóry. Zpívá se nebo recituje o nedělích mimo dobu adventní a postní, též o slavnostech a svátcích a při významných příležitostech. Text hymnu nelze nahradit jiným textem.¹²

¹⁰ IGMR 51–52; doporučuje se v neděli a zvláště v době velikonoční. Při kropení lidu se zpívá některá z antifon uvedených v misále (např. Pokrop mě yzopem, Viděl jsem pramen vody nebo jiný vhodný zpěv).

¹¹ CE 255, IGLH 93–97.

¹² Srov. IGMR 53.

* Struktura spojení mše svaté s denní modlitbou církve, která je uvedena v úvodních rubrikách k breviáři. Vždy je třeba se na průběhu domluvit s knězem, který předsedá takové bohoslužbě.

Bohoslužba slova

Responsoriální zpěv (většinou žalm) je nedílnou částí bohoslužby slova a má velký liturgický a pastorační význam, neboť napomáhá rozjímání Božího slova. Odpovídá biblickým čtením mše a text se obvykle bere z lekcionáře. Má se zpívat alespoň odpověď lidu, zpěvák přednáší verše od ambonu nebo z jiného vhodného místa; lze ho také přednášet v celku bez odpovědi.¹³ Responsoriální zpěv je biblickým textem, proto ho nelze nahradit libovolným zpěvem. Pokud se nemůže zpívat, přečte se meditativním způsobem.¹⁴

Zpěv před evangeliem je aklamace, která tvoří samostatný obřad, jímž shromáždění vítá Pána, který k němu promlouvá, jímž ho pozdravuje a v němž zpěvem vyznává svou víru.¹⁵ Aleluja zpívají všichni vstoje, začíná schola nebo kantor a může se opakovat; vložený verš zpívá schola nebo kantor. Příslušné verše se berou z lekcionáře

¹³ Lze tedy použít píseň, která je zhudebněním žalmového textu.

¹⁴ Pro usnadnění zpěvu je možné předepsanou odpověď nebo i celý žalm nahradit odpovědí nebo žalmem ze společných textů lekcionáře nebo z Graduale Romanum či Graduale Simplex. Srov. IGMR 61.

¹⁵ Po předchozí domluvě s celebrantem lze zpívat aleluja i po přednesení evangelia.

nebo z graduálu. Aleluja se zpívá po celý rok mimo dobu postní. V době postní se místo Aleluja zpívá verš před evangeliem uvedený v lekcionáři nebo v graduálu.¹⁶ V určitých dnech předchází zpěvu před evangeliem sekvence, která se zpívá bezprostředně po 2. čtení.¹⁷

Vyznání víry je odpovědí na zvěstované Boží slovo a připomínkou tajemství víry. Zpívá je nebo recituje kněz spolu s lidem o nedělích a slavnostech; může se říkat také při slavnostnějších příležitostech. Začíná kněz nebo podle vhodnosti kantor nebo schola, zpívají ho však všichni společně nebo lid střídavě se scholou. Nezpívá-li se, recitují vyznání víry všichni společně nebo střídavě dva chóry.¹⁸

V **přímluvách** neboli modlitbě věřících lid odpovídá na Boží slovo a vykonává poslání svého obecného kněžství tím, že prosí za spásu všech lidí. Je možné občas jednotlivé úmysly včetně odpovědi, nebo alespoň samotnou odpověď zpívat.¹⁹

¹⁶ Srov. IGMR 62–63. V českém prostředí bývá zvykem zpívat před evangeliem sloku písně, která by měla souviset s evangeliem, obsahovat slovo aleluja, či prosit o milost Ducha Svatého. Používá-li se evangeliář, je vhodnější dát přednost zpěvu, s kterým počítá lekcionář, stejně tak i v době adventní, vánoční, postní a velikonoční a o nedělích liturgického mezidobí. Pokud je před evangeliem pouze jedno čtení a aleluja se nezpívá, může se vynechat.

¹⁷ Srov. IGMR 64. Sekvence je povinná o slavnosti Zmrtvýchvstání Páně (Kancionál, č. 406) a o slavnosti Seslání Ducha Svatého (Kancionál, č. 422).

¹⁸ Srov. IGMR 67–68. Kromě Nicejsko-cařihradského je možné použít i Apoštolské vyznání víry.

¹⁹ Např. zpěvem: *Prosíme tě, vyslyš nás, Kyrie, eleison, Pane, smiluj se apod.* Viz také IGMR 69–71.

Slavení eucharistie

Zpěv k přípravě darů doprovází přinášení chleba, vína a dalších darů, zvláště koná-li se průvod. O jeho provedení platí totéž co o vstupním zpěvu. Zpěv k přípravě darů má trvat aspoň tak dlouho, dokud se dary neuloží na oltář. Je třeba také počítat s tím, že přípravu darů může provázet okuřování darů, kříže, oltáře, celebranta i Božího lidu.²⁰ Nezpívá-li se, může se kněz modlit předepsané modlitby nahlas a lid na ně odpovídá. Během přípravy obětních darů je také možné použít vhodnou instrumentální hudbu.

O významu přinášení darů hovořili také biskupové na synodě o eucharistii: „Není to jakási „pauza“ mezi bohoslužbou slova a slavením eucharistie. To by popíralo smysl jediného obřadu skládajícího se ze dvou spojených částí. Toto jednoduché a pokorné gesto má velký význam: v chlebu a vínu, které přinášíme na oltář, je celé stvoření Kristem Vykupitelem přijato, aby bylo proměněno a přineseno Otci. V této perspektivě přinášíme na oltář i každé utrpení a bolest světa s jistotou, že v Božích očích je všechno cenné. Máme-li toto gesto prožívat v jeho autentickém významu,

²⁰ Srov. IGMR 73–75.

není ho třeba zatěžovat nevhodnými doplňky. Samo umožňuje zhodnocení té původní účasti, jakou Bůh od člověka žádá, aby Boží dílo bylo v člověku přivedeno k naplnění a aby tím byl dán plný smysl lidské práci, která se prostřednictvím slavení eucharistie spojuje s Kristovou vykupitelskou obětí.“²¹

Mezi dary, které přinášíme k oltáři, mají své místo modlitby i všechno, co děláme z lásky. V listě Židům totiž čteme: „Skrze něho (Ježíše) tedy podávejme Bohu stále oběť chvály, to je ovoce rtů, které chválí jeho jméno. Nezapomínejte na dobročinnost a mějte pochopení pro druhé, to jsou oběti, jaké se líbí Bohu“ (Žid 13,15–16).²²

Eucharistická modlitba má několik částí, které mohou věřící zpívat: dialog před prefací, chvalozpěv Svatý, tajemství víry, amen po závěrečné doxologii.²³ * Protože jsou tři možnosti, jak odpovědět na výzvu „Tajemství víry“, je vhodné domluvit se s celebrantem před začátkem bohoslužby.

²¹ SaC 47.

²² Obsah zpěvu na svátky (např. svátky Páně) se dotýká hlavní myšlenky svátku. Na svátek Panny Marie a svatých se připomíná jejich spojení s Kristem a jejich život z Kristovy oběti, ke které se připojili tím, že ho následovali. Námětem zpěvu jsou oni.

²³ Srov. IGMR 79b.

* „Skrze něho, s ním a v něm...“

Modlitba Páně otevírá **obřad přijímání**. „V této modlitbě se žádá o každodenní chléb, který křesťanům připomíná především chléb eucharistický; prosí se v ní za očištění od vin, aby tak svaté věci mohly být dány opravdu svatým.“²⁴ Nezpívá-li celebrant výzvu a má-li se modlitba Páně zpívat, je třeba se s celebrantem předem dohodnout.

Zpěv **Beránku Boží** doprovází obřad lámání chleba, proto se může opakovat, kolikrát je třeba, než lámání skončí. Nakonec se uzavře slovy „Daruj nám pokoj“. Schola nebo kantor zpravidla zpívá, nebo aspoň nahlas pronáší, „Beránku Boží“ a lid odpovídá. Vzhledem k tomu, že se jedná o doprovodný zpěv, zpívá se poté, co skončilo pozdravení pokoje.²⁵

Zpěv k přijímání začíná v okamžiku, kdy kněz přijímá tělo a krev Páně. Jeho posláním je vyjádřit jednotou hlasů duchovní jednotu přijímajících, ukázat radost srdce a zdůraznit charakter společenství těch, kdo přistupují k přijetí těla Páně. Zpěv pokračuje, dokud věřící přistupují k přijímání. Zpívá-li se po přijímání děkonný chvalozpěv, je nutno zpěv k přijímání včas ukončit. Také je potřeba se postarat, aby i zpěváci a hudebníci mohli snadno přistoupit k přijímání spolu s ostatními věřícími, např. vhodným výběrem a uspořádáním zpěvů.²⁶

²⁴ IGMR 81.

²⁵ Srov. IGMR 83. V praxi to znamená, že celebrant dopřeje rozumně dlouhou chvíli pro pozdravení pokoje, aby lámání chleba, základní Ježíšovo gesto při poslední večeři, bylo vykonáno při zpěvu Beránku Boží.

²⁶ Srov. IGMR 86.

Pro zpěv k přijímání se může použít buď antifona z misálu či z Graduale Romanum, ať už se žalmem nebo samotná, nebo antifona se žalmem z Graduale simplex, anebo jiný vhodný zpěv schválený biskupskou konferencí. Zpívá ho buď samotný sbor, nebo sbor či zpěvák s lidem. Nezpívá-li se, mohou recitovat antifonu z misálu buď všichni věřící, nebo někteří z nich, nebo lektor, anebo sám kněz po svém přijímání, dříve než jde podávat věřícím.²⁷ Během obřadu přijímání je možné použít také vhodnou instrumentální hudbu.

Zpěv by vždy měl mít vztah k přijímání eucharistie a navazovat na evangelium. Příkladem mohou být příslušné antifony v misále ve velikonočním a vánočním okruhu. Evangelium – slyšené Boží slovo – se stává Tělem. Ve mších během roku jsou uváděny antifony dvě, které přímo z mešního evangelia nevycházejí. První se dotýká vertikálního rozměru člověka, směřuje k Bohu, druhá horizontálního, zaměřuje se na bratrské společenství.

Po skončení přijímání se kněz i věřící mohou chvíli potichu modlit. Celé shromáždění může také zpívat **zpěv po přijímání**, tedy vhodný žalm, hymnus nebo chvalozpěv mající oslavný či děkonný ráz.²⁸ Dochází-li k těsnějšímu spojení mše svaté a ranních chval, zpívá se po svatém přijímání Zachariášovo kantikum *Pochválen buď Hospodin*; jedná-li se o nešpory, zpívá se kantikum Panny Marie *Velebí má duše Hospodina* a další zpěv se už nepřipojuje.²⁹

²⁷ Srov. IGMR 87.

²⁸ Srov. IGMR 88.

²⁹ Srov. IGLH 93–97.

Závěrečné obřady

Na **závěr** je možné zpívat vhodný zpěv. Jeho tematické zaměření by mělo odpovídat zejména vyslání věřících do světa k hlásání evangelia, které uskutečňují v síle Ducha Svatého; bývá také zvykem se v závěru bohoslužby obrátit k Matce Boží, Panně Marii.³⁰

³⁰ IGMR 90 se sice o zpěvu v rámci závěrečných obřadů nezmiňuje, ale v naší zemi bývá zvykem závěrečnou píseň zařadit, jen je potřeba dbát, aby to nebyla jediná zpívaná část celé liturgie; když už se totiž zpívá na závěr, je potřeba především zpívat Aleluja, Svatý apod.

c) Mše svatá s dětmi

Direktorium pro mše s dětmi umožňuje mnohá přizpůsobení, proto je důležité seznámit se s jeho obsahem a domluvit se s celebrantem na průběhu mše svaté (např. na výběru biblických čtení, eucharistických modliteb apod.). Zdůrazňuje liturgickou výchovu dětí v rodině i ve farnosti. Je kladen důraz na aktivní účast dětí, což předpokládá jejich pečlivou přípravu. Pod podmínkou schválení biskupskou konferencí je umožněno místo ordinária použít lidový zpěv nebo jeho texty vhodně pozměnit. Zpěv při takovéto bohoslužbě má významnou roli, proto je třeba ho podporovat.³¹

Lze dodat, že zpěvu účastníků včetně dětí napomáhá, když se před bohoslužbou věnuje alespoň krátký čas nácvičce. Volba zpěvu pro bohoslužby s dětmi neznamená rezignaci na úroveň kvality textu i melodií vybíraných zpěvů.

d) Zásady pro výběr zpěvů k jiným liturgickým slavením

Co bylo výše řečeno o liturgické hudbě pro slavení mše svaté, platí analogicky pro slavení dalších svátostí a denní modlitby církve. Je třeba vybírat zpěvy se zřetelem na liturgickou dobu slavení a dávat přednost textům, antifonám a žalmům, které obsahují příslušné liturgické knihy, nebo se těmito zpěvy inspirovat. Je třeba též pamatovat na aktivní účast věřících.

³¹ Srov. *Direktorium pro mše s dětmi* z 22. října 1973. Česky vyšlo In: Eucharistické modlitby. Liturgická komise v nakladatelství Matice cyrilometodějská, Biskupská konference ČSFR, 1992. O zpěvu a hudbě pojednávají odstavce č. 30–32, kde se pro usnadnění účasti dětí na zpěvu ordinária umožňuje použití lidového zpěvu; text ordinária může být tedy se schválením biskupské konference pozměněn.

Pokyny pro novou tvorbu liturgické hudby

Zvláště u mladých lidí se v určitém věku objevuje touha po vyjádření sebe sama formou tvorby něčeho nového, originálního; „Hle, všechno tvořím nové.“³² Vlastní tvorba je otiskem Boží přítomnosti v nás, projevem Ducha Svatého, který nás inspiruje, a proto je velmi chvályhodná. Novou tvorbu je důležité podporovat, ale také usměrňovat.

Na prvním místě je motivace – příčina, proč se skladatel rozhodne nový zpěv vytvořit. Ta by měla být vždy zakotvena v touze přiblížit Boží lásku druhým formou hudby, nikoliv zviditelnit své schopnosti. Duchovní zpěvy mají svým textem i hudbou přispívat k bližšímu setkání člověka s Bohem, mají být oslavou Boha a prohloubením modlitby. Hudba i text by tak měly v první řadě ukazovat na Boha a vést shromážděný Boží lid, aby zvláště při liturgii upřel svou pozornost na Boha.

³² Zj 21,5.

Vlastní tvorba má tři hlavní kategorie: tvorba zcela nového zpěvu, zhudebnění již existujícího textu a přetextování již existující světské písně.

Tvorba zcela nového zpěvu umožňuje tvůrci největší volnost. V první řadě je potřeba najít vhodný námět pro text. Není žádoucí tento námět příliš uměle vymýšlet, aby se nebránilo Božímu působení. Text by měl respektovat přízvuk v českém jazyce, měl by využívat stylistické a funkční vlastnosti jazyka, vyhnout se klišé a nacházet nové obrazy a básnické obraty. Měla by být patrná inspirace Božím slovem či jinou duchovní literaturou (např. modlitby světců či texty o světcích). Je zapotřebí mít na paměti, že žádná tvorba nevzniká z ničeho, ale staví na dosavadních autorových znalostech a zkušenostech. Proto je v každém případě vhodné se vzdělávat jak v hudbě, tak v četbě (včetně básnických děl). Pokud někdo tvoří hudbu pro liturgii, musí přemýšlet nad významem liturgického úkonu, při kterém bude hudba znít.

Velkým zdrojem inspirace jsou texty z misálu (např. vstupní antifona, antifona k přijímání) a z lekcionáře (např. zpěv před evangeliem, sekvence). Je vhodné upozornit, že každý lekcionář obsahuje společné texty pro zpěvy mezi čteními, kde je možné najít antifony pro zpěv responsoriálního žalmu i samotné (alternativní) žalmy a společné texty pro zpěv před evangeliem.³³

Dalším vhodným zdrojem po melodické i obsahové stránce může být bohatství vlastní tradici české lidové duchovní písně.³⁴

Při zhudebnění ordinária se vždy používají texty z misálu, které jsou závazné a nikdy se neparafrázuje.³⁵

³³ „Texty určené pro církevní zpěv ať jsou v souladu s katolickou naukou a ať jsou vybírány především z Písma svatého a z liturgických textů“ (SC 121).

³⁴ Např. literátská bratrstva, kancionály a graduály minulých staletí.

³⁵ Viz výše mše svatá s dětmi, str. 25.

V hudební tradici katolické církve je kladen vždy velký důraz na text, proto by také hudba měla význam textu podpořit a prohloubit. Neměla by odvádět pozornost ani nadměrnou vyumělkovaností, ani přílišným primitivismem či bezduchostí.

Zhudebnění již existujícího textu probíhá velmi podobně. Text je nejčastěji vybrán z Bible (žalmy aj.), misálu (texty antifon aj.) nebo z jiné duchovní literatury. Vybraný text je možné kombinovat s vlastní tvorbou na téže téma.

Přetextování existující světské písně přináší řadu rizik. Skladatel musí brát v potaz jednak nový text, jednak i všechny možné asociace, které skladba v posluchačích může vyvolat. Rozhodně není vhodné vybírat k přetextování písně, které mají v originále význam odporující křesťanskému způsobu života či které vzbuzují nevhodné konotace (např. použití v populární komedii), neboť při liturgii odvedou myšlenky účastníků slavení od Boha. Obecně lze říci, že je lepší se používání přetextovaných světských písní v liturgii vyhnout.

V případě **překlady** existující duchovní písně je třeba se řídit doporučeními, která jsou popsána v odstavci o tvorbě zcela nového zpěvu, se zohledněním významu originálního textu.

Nová liturgická tvorba se má stát liturgií, proto je v každém případě nutné, aby skladatel sám chápal význam jednotlivých liturgických úkonů a snažil se je textem i hudbou umocnit. Vždy však musí mít na paměti, že bez Boží pomoci jsou tvořena pouze díla lidská a nestálá, a proto odevzdání celého záměru do Boží náruče je prvním a zásadním krokem, který provází autorovo snažení.

Duchovní hudba a projevy lidové zbožnosti

Liturgická hudba je spojena s tím nejposvátnějším, co je v církvi prožíváno a co tvoří vrchol a zdroj činnosti církve,³⁶ zvláště s eucharistií, ale též s ostatními svátostmi a denní modlitbou církve. Život křesťana se však odehrává v mnoha dalších rozměrech, které jsou také často doprovázeny hudbou a zpěvem.³⁷ Jedná se o duchovní hudbu vhodnou k různým pobožnostem a projevům lidové zbožnosti, kam patří např. eucharistická adorace³⁸, křížová cesta, modlitba růžence, pobožnosti (mariánské, ke svatým, modlitby chval) a poutě.³⁹

36 Srov. SC 10.

37 Srov. SC 9.

38 Srov. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI. *Svaté přijímání a úcta eucharistie mimo mši*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, s. 53–60.

39 Srov. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI. *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

Lidová zbožnost má z liturgie vycházet a účastníky k ní přivádět.⁴⁰ Jejím cílem je prohloubit vztah s Bohem a posílit vědomí důležitosti společné modlitby a shromáždění věřících.⁴¹

I pro tento druh hudby platí základní parametry:

Jedná se o hudbu, která svou inspirací, svým cílem a určením má vztah ke křesťanské víře a je touto vírou utvářena.

Zároveň je to hudba, která propojuje ducha a smysly člověka, integruje tak celou lidskou osobu a pozvedá ji k Bohu: soustřeďuje celého člověka, aby se mohl otevřít Božímu působení.

Třetím kritériem takovéto hudby je skutečnost, že účastníky a posluchače vede k svobodnému a harmonickému společenství s Kristem uprostřed.

40 SC 13.

41 Srov. Mt 18,20.

Schvalování nové liturgické tvorby

Autoři nové liturgické hudby mohou svá díla předkládat ke schválení liturgické komisi ČBK, která je po posouzení předloží biskupům ke schválení při plenárním zasedání ČBK. Zasedání liturgické komise se konají zpravidla dvakrát ročně.

Co se týká nové liturgické hudby, o které pojednávají přílohy tohoto dokumentu, mohou se její tvůrci obracet na sekretariát Sekce pro mládež ČBK. Po odborném posouzení a konzultaci s liturgickou komisí ČBK bude předložena plenárnímu zasedání ČBK ke schválení.

Závěrečné ustanovení

Text tohoto dokumentu České biskupské konference o liturgické hudbě včetně příloh schválilo 99. a 100. plenární zasedání ČBK, konané ve dnech 14. - 15. 10. 2014 a 20. - 21. 1. 2015, s platností a účinností 1. 2. 2015.

Seznam příloh

1. Schválené nástroje, melodie a zpěvy k liturgickému používání
2. Schválené zpěvy z dalších zpěvníků a jejich vhodné zařazení do liturgie
3. Rozdělení zpěvů ze zpěvníku Koinónia
4. Příklady vhodného výběru zpěvů pro konkrétní mše
5. Vzdělávání v oblasti liturgické hudby

Zkratky používané v přílohách

Použité zkratky zpěvníků

CS – Celým srdcem

KAN – Kancionál

Koi – Koinónia

H 1 – Hosana

H 2 – Hosana 2

H 3 – Hosana 3

Ch – Chvalozpěvy

ChvalozpěvyDKP – Chvalozpěvy databáze křesťanských písní

MoZ – Modlitba zpěvem

ŽZ – Žďárský zpěvník

Vysvětlivky zkratk označujících vhodnost použití zpěvů

Označení vhodnosti užití zpěvů je zachováno podle modrého zpěvníku Hosana.

Při více označeních má význam i pořadí jejich uvedení. Dřívější zkratka (zleva) může omezit platnost značek následujících (vpravo).

Zpěvy označené M lze zpívat při mši svaté.

Zpěvy vhodné pro různé části mše svaté

MV – vstup

MÚ – úkon kajícího

ME – zpěv před evangeliem

MD – zpěv k přípravě darů

MP – k přijímání

MR – po přijímání

MZ – závěr

MO – mešní ordinárium

Zpěvy, které se vztahují k liturgickému období a lze je v tomto období zařadit do mše

AD – advent

VÁ – Vánoce

PŮ – půst

VE – Velikonoce

DS – k Duchu Svatému (zvláště po slavnosti Nanebevstoupení Páně)

Zpěvy k různým příležitostem

(většinou mimo mši svatou; zpěvy k Panně Marii, o ní a o svatých lze při mši využít)

KŘ – křest

SM – ke svátosti manželství

ZZ – za zemřelé

AR – adorace (vhodné k adoraci nebo k modlitbám chval)

DK – díky

PR – prosby

ŽJ – život s Ježíšem (při setkávání, zvláště mimo liturgii)

PM – k Panně Marii

SV – ke svatým

D – dětské (využitelné i při mši s účastí dětí)

ST – před jídlem a po jídle

OB – obecné – při setkáních, nikoli při mši svaté

Příloha 1

Schválené nástroje, melodie a zpěvy k liturgickému používání

Tímto dokumentem nemá ČBK v úmyslu prohlásit některý z hudebních nástrojů za nevhodný pro slavení liturgie, připomíná potřebu jejich odpovídajícího použití i kvality interpretace, ať už se jedná o varhany, kytary či jiné nástroje.⁴²

Plenární zasedání ČBK schvaluje k liturgickému používání:

zpěvníky **Hosana** (modré barvy)⁴³, **Hosana 2** (zelené barvy)⁴⁴ a **Hosana 3** (oranžové barvy)⁴⁵ dle uvedených doporučení⁴⁶;

Zpěvy z Taizé;

zpěvník **Koinónia** dle vhodného rozdělení uvedeného v příloze č. 3.

ČBK dále schvaluje k liturgickému používání seznam zpěvů uvedený v příloze č. 2. Jedná se o reprezentativní, nikoli taxativní výčet, který uvádí zpěvy, jež splňují výše uvedená kritéria liturgické hudby.

ČBK schvaluje příklady vhodného výběru zpěvů ke konkrétním mším, které jsou uvedeny v příloze č. 4.

Doporučení použít zpěvy na konkrétním místě mše svaté je třeba chápat jako obecné, které nebrání použití na jiném vhodném místě.

⁴² Plenární zasedání ČBK tedy k liturgickému používání schvaluje nástroje, které se využívají v symfonickém orchestru (např. kytara, basová kytara, kontrabas, klávesy, melodické nástroje, perkuse).

⁴³ Ve zpěvníku Hosana je u každé písně uvedeno, zda je vhodná k liturgii, a pokud ano, k jakému místu se hodí.

⁴⁴ Ve zpěvníku Hosana 2 je u každé písně uvedeno, zda je vhodná k liturgii, a pokud ano, k jakému místu se hodí.

⁴⁵ Ze zpěvníku Hosana 3 se pro použití ke mši svaté schvalují písně označené symbolem kostela.

⁴⁶ Zpěvy v uvedených zpěvnících jsou schváleny na základě výběru, který byl při jejich vzniku učiněn, jejich všeobecného rozšíření, dlouhodobého užívání.

ČBK schvaluje k použití při mši svaté následující ordinária:

Hosana: 482, Ordinárium I

Hosana: 483, Ordinárium II

Hosana 2: 421, Ordinárium I

Hosana 2: 422, Ordinárium II

Hosana 2: 423, Ordinárium III

Koinónia 172, Karmelské ordinárium

Přikrylovo ordinárium⁴⁷

Hosana 3: 237, Ordinárium III⁴⁸

Hosana 3: 238, Ordinárium IV⁴⁹

Hosana 3: 239, Ordinárium V

Schváleno pro mše svaté s účastí dětí:

Hosana 2: 424, Ordinárium IV

Hosana 3: 236, Ordinárium II

Na internetové stránce liturgie.cz bude možné uveřejňovat novou schválenou liturgickou hudbu.

⁴⁷ Gloria a Credo není vhodné pro běžné použití.

⁴⁸ Schválené ordinárium nesplňuje zcela kritéria stanovená IGMR (má změněný text). Nově skládaná ordinária je třeba skládat dle předpisů IGMR.

⁴⁹ Viz předchozí poznámka.

Příloha 2

Schválené zpěvy z dalších zpěvníků a jejich vhodné zařazení do liturgie

Jedná se o reprezentativní, nikoli taxativní výčet, který uvádí zpěvy, jež splňují výše uvedená kritéria liturgické hudby.

Název	Lokace	Určení
Kde se křestané	CS4/161	MV, MZ
Lidé všech národů	CS2/79	MV, MZ
Haleluja, spasení	CS1	ME
Chválu vzdejte Hospodinu	CS3/110 (H 3/56)	MZ
Píseň spasení	CS4/166	MP
Ty jsi útočiště mé	CS2/99	MZ
S námi je Bůh	CS1/ H 3–155	MZ
Otče můj drahý	CS 1/41	MZ
Můj veliký	CS 1/38	MR
Miluju tě, Pane	CS 2/80	MR
Ježíš, Ježíš je Pán	CS 1/30	MR
Dobrořeč, duše má, Hospodinu	CS 2/66	MR
Tvůj plamen	CS 2/97	MZ
Veni Spiritus Sancte	CS 2/101, H 3–207	DS
Vzývám tvoje svaté jméno	CS 2/103	MZ, VE
Hospodin dokoná za mě	CS 3/108	MZ
Jdi a pozdvihuj klesající	CS 3/111	MZ
Otče, chválím	CS 3/127	MR, MZ
Sklání se Bůh	CS 3/139	MP, MR
Spáso má	CS 3/140	MR
Jsi hoden	CS 2/74	MP
Přinášíme chléb	ŽZ 82/H 3–144	MD
Kéž poznají nás po ovoci	ŽZ 70	MZ
Pánu ať zní píseň chval	ŽZ 32	MV, MZ
Chci být tvůj	ŽZ 67	MR
Z tvé ruky, Pane můj	ŽZ 89	MR
Zaradoval jsem se, když mi řekli	ŽZ 50	MV, MZ
Vezmi nás, Maria, za ruku	ŽZ 48	MZ, PM
Uzdrav málo lásky	ŽZ 86	AD

Salve Regina	ŽZ 84	MZ, PM
Půjdeš-li pouští	ŽZ 83	MZ
Pod ochranu tvou se utíkáme	ŽZ 81	MZ, PM
Pane, přijď	ŽZ 80	MV, ME, MP, AD
Pane Bože, přijď k nám	ŽZ 30	MV
Neopakovatelný	ŽZ 75	AR
Můj králi, má spáso	ŽZ 26	MR, AR
Loretská hymna	ŽZ 73	MR, MZ, PM
Kvůli nám	ŽZ 71	MR, MZ
Hymnus k Duchu svatému	ŽZ 66	ME, DS
Jak dobré je	ŽZ 16	DS, AR
Emanuel	ŽZ 12	MZ
Buď světlem nám	ŽZ 61	MZ
Jesus Christ, You Are My Life	ŽZ 69	M
Ať tě, Hospodine, velebí národy	ŽZ 57	MZ
Ať požehnán je Bůh	ŽZ 56	MZ
Přijímám	ŽZ 36	MP
Dobrořečte Pánu	H 3	MV, MZ, SV
Hlahol Hospodinu celá země	H 3–45	MV, MD, MZ
Jeho láska stačí	H 3–62	MP, SV
Maranatha	H 3–95	MP, MR
Pohledte vzhůru	H 3–125	MV
Světlo v temnotách – Imanuel	H 3–174	MV, AD
Toto je moje tělo	H 3–182	MP
Tvůj Pán	H 3–183	MZ
Aleluja, Ježíš je králem	MoZ/3	MV, DK
Aleluja, Tobě sláva	MoZ/5	M, DS
Sláva Tobě	MoZ/30	M
Korunovaná hvězdami	MoZ/321	MZ, PM
Zpívejte se mnou písně chval	MoZ/265	MR
Hle Bůh a Pán	MoZ311	MR
Jen Tobě zpívá srdce mé	MoZ228	MZ
Ave Maria	MoZ102	PM
Přiveď nás k Synu svému	MoZ28	PM, MZ
Hospodin je můj pastýř	Ch 34	M

Hymny světových dnů mládeže, které nejsou v žádných zpěvnících

1997: Mistr a Pán	MV, MZ (není nutné hrát všechny sloky)
2008: Sílu dám	MV, MZ, VE, DS
2011: Pevní ve víře	MZ (není nutné hrát všechny sloky)
2013: Naděje svítání	MZ (není nutné hrát všechny sloky)

Pozn. Zvážit lokální charakter některých údajů (viz Hora Corcovado,... on tě zve za sebou do Ria...) a případně tyto sloky vypustit.

Zpěvy Taizé

Název písně	Lokace	Určení
Bless the Lord	Taizé staré 7, nové 16, sólo ve starém vhodné	MR
Confitemini Domino	Taizé st. 22, nové 21	MR
Jubilate, servite	Taizé st. 35, nové nemá	MZ
Bonum est confidere	Taizé st. 57, nové 19	MR
Surrexit Dominus vere	Taizé st. 40, nové 75	VE
Jubilate coeli	Taizé st. 79, nové 47	VE
Misericordias Domini	Taizé st. 51, nové 59	MR
Laudate Dominum	Taizé st. 63, nové 55	MR, MZ
Novou píseň zpívejte	Taizé st. 69, nové 73	MV, MR, MZ
Blízko je Pán	Taizé st. 83, nové 89	AD
Per crucem	Taizé st. 84, nové 69	PŮ
Náš Bůh je láska	Taizé nové 17	M
Sanctum nomen Domini	Taizé st. 39, nové 72	M
Psallite Deo	Taizé st. 66, nové 71	M
Ježíši, přijď	Taizé nové 43	MP

Taizé staré – Zpěvy z Taizé, vydalo nakladatelství Kairos v Praze, 1990.

Taizé nové – Zpěvy a modlitby z Taizé, vydalo nakladatelství Rosa Music v Praze, 2012.

Příloha 3

Rozdělení zpěvů ze zpěvníku Koinónia

Číslo písně	Název	Určení	Poznámka
1	Přijď, Duchu svatý		
2	Duch a nevěsta	ME, MP, AR	
2a	Záře z Galileje	AR	
3	Chvalme Pána	DK, D	
4	Pěj chválu	ME, MR, ŽJ	
5	Ty jsi hoden		
6	Boží Beránku	MP, MR, AR	
7	Jsem volný, haleluja	VE	
8	Přiznej Pánu moc	MP, MR, AR	
9	Vejdí do mého srdce	MP, ŽJ, AR	
10	Vše co mohu dát	MR, AR, DK	
11	Všichni sejdeme se	MZ, ZZ	
12	Chceme Ti zazpívat	D	
12a	Maran atha	AD	
13	Žalm 42	MP, PR	
13a	Požehnaný jsi, Bože	MD	
14	Sláva Pánu Ježíši	AR, ŽJ	
15	Žalm 117	M, AR, DK	
16	Svatý je náš Bůh	AR	
17	Chválíme Tě	MR, AR, ŽJ	
18	Chvalte služebníci	ME, MZ	
19	Právě teď	MV, MR, AR	
20	Všechny národy	M, AR	
21	Nauč nás ve chválách	DK, OB	

22	Chválím Tě, Pane	VE, DK, AR	
23	Je stále přítomná	AR, D	
24	Chválu vzdejme	MR, AR	
25	Hosana	MV, MZ	
26	Ježíši, jsi svatý	ŽJ	
27	Vzývám a slavím	AR, ŽJ	
28	Oslavujme Otce	MV, AR	
28a	Oculi omnium	AR	
29	Ježíš, nejkrásnější	AR, ŽJ	
30	Můj Pán mě pozval	D	
31	Raduj se v Pánu	D, MV	
32	Oslavujme Hospodina	D, MR, AR	
33	Vyvyšuj svého Pána	AR	
34	Nyní pokloňme se	AR, ŽJ	
35	Klaníme se před	AR	
36	Spiritum tuae	DS, AR	
37	Králi, milost nám dej	AD, AR	
38	Tady u Tvých nohou	AR	
39	Klečím tu, Pane	AR	
40	Spiritus est	DS	
41	Přijď, Pane, do srdcí	MP, AR, ŽJ	
42	Naplň, Pane	AR, PR	
42a	Ave crux	PŮ	
43	Naplňuj mne Duchem	DS, PR	
44	Dobrý je Bůh	D	
45	Osvobod' nás pravdou	MV, ME	
45a	Uslyším	ME	
46	Na kolenou	AR, OB	
47	Vykupitel žije	VE, MZ,	tempo majestátně

48	On je Pán	VE, AR, ŽJ	
49	Jsme děti Tvé	MR, AR, ŽJ, D,	
50	Slunce Kristovy lásky	MV, DS, AR, MV,	
51	Brzy přijde den	OB	
52	Ježíš je můj Pán	ŽJ, D	
53	Prope est Dominus	MV, ME, AD, AR	
54	Každý den Pán	MV, AR, MP, MR	
55	Trápení svá na Pána	AR	
56	Otevřme Písmo	ME	
56a	Řekni Pánu: Tady jsem	MZ	
57	Pod Tvým křížem	PŮ, AR	
58	Otče náš	MZ, MV, PR	
59	Díky za spasení	MZ, DK	
60	Spolu pějme píseň	D	
61	Den jak den	MR, MZ, AR	
62	Všichni jako ovce	PŮ, MV, MZ	
63	Můj Bůh je můj štít	MP, MR, AR, ŽJ	
64	Můj Pán žije		
65	Alfa i omega	MZ, ŽJ	
66	Ježíš		
67	Můj Pán Ježíš	MP, MR, AR, ŽJ	
68	Otče můj, rád Tě mám	D	
69	Pane můj, chválím Tě		
70	Já vím	D, OB	
71	Naše srdce	D	
72	Otče, sjednoť nás	OB	
73	Každý den je den milosti	AR, ŽJ	
73a	Factus est Dominus	AR	
74	Rozzáhá	MZ, PM	

74a	El Šaddaj	AR	
75	Hospodine, prosím	MV, MÚ, MP, KŘ, AR, PŮ	hodí se i při kropení lidu svěcenou vodou
76	Bud' chválen	MR, AR	
77	Díky za Tvůj kříž	PŮ, VE, AR, DK	
77a	Bud vůle Tvá	MR, AR	
78	Effatha	MV, ME, DS	
79	Neseme, Pane, chléb a víno	MD	
80	Má víra	AD, MD, MR, ŽJ	také na závěr liturgického mezidobí
81	Hospodin je můj pastýř	ME, MR, MZ, AR	
82	Ruah	DS, AR	
83	Do stínu křídel Tvých	AR, MR	
84	Ty sám	AR, MR	
85	Přichází náš Pán	MV, MP, AR, AD	
86	Mé dlaně zvednuté	AR	
87	Vyvyšuji Tebe, Pane	AR, MR, ŽJ	
88	Vzdej dík	AR, DK, ŽJ	
89	Ježíš, Ježíš je Pán	AR, MR, ŽJ	
90	Vyvyšuji Tě	AR	
90a	Ó, Bože, světlo naše		
91	Je dokonáno	MZ, VE, AR, ŽJ	
92	Chci oslavovat	MV, ME, MZ, VE, AR, ŽJ	
93	Jen Ty, Pane můj	MV, ME, MZ, AR, ŽJ	také na závěr liturgického mezidobí
94	Duch svatý je Pán	OB	
95	Ježíš nad každé jméno	OB	
96	Ty jsi můj Pán	OB	
97	Ježíš je pánů Pán	MZ, VE, AR, ŽJ	

98	Přijď, přijď, Duchu Boží	DS, ME, AR	
99	Do tvých starostí	MP, MR, AR, ŽJ	
100	Chci, Pane, chválit Tě	MV, MZ, AR, ŽJ	
100a	Kriste, prosíme, odpusť	MÚ, PR	
101	Dřevěný kříž	PŮ	
102	Duchem svatým provázíš	MV, MZ, DS	
103	Jako dým kadidla	OB	
104	K Tobě, Pane	MV, AR, ŽJ	
105	Na hlubinu zajed'	ŽJ	také na závěr liturgického mezidobí
106	Ty jsi chléb živý	MP, ŽJ	
107	Chválím a vzývám	MP, AR, ŽJ	
108	Dobrý Pastýř	MR, ŽJ	
109	Vzpomeň, Izrael	PŮ, AR, ŽJ	
110	Za nás	ŽJ, AR	
111	Nebeský Jeruzalém	AR	
112	Trůn s korunou	AR, MZ	
113	Pokání čiňte	AD, MV, MZ	
114	Ježíš je vítěz	VE, MZ, AR	
115	Žalm 8	MR, AR	
115a	Jak dobré	OB	
116	Všichni jsme jedno tělo	M, ŽJ	
117	Svatý Michaeli	MZ, SV	
118	Abba, Otče	MV, ME, MZ	
119	Zdravas	MZ, AD, PM	
120	Haleluja ať zní	VE, MV, MZ	
121	Má sílo	MV, AR	
122	Matka	PM, MZ	
123	Vám dávám nový příkaz	MZ	
124	Pojď ke mně blíž	AD, MV, ME, MZ, ŽJ	

125	Zpívej aleluja	MR, MZ, VE	
126	Kameny chrámové	MV, MZ	
127	Vás posílám	MZ	
128	Nedělní chvalozpěv	MV, VE	
129	Ó Pane, otevři mé rty	AR, ŽJ	
130	Abakuk	MZ, AR	
131	Přijď, přijď, pro církev svou	PR	
132	Tobě patří chvála	MR, MZ, AR, ŽJ	
133	Zůstaň s námi, Pane	VE, MP, MR, MZ, AR	
134	Na oltář	MD	
135	Hle, stojím u dveří	AR, ŽJ	
136	My jsme zde	MV, AR, ŽJ	
137	Eucharistia	MP, AR	
138	Tajemství	MP, MR, AR	
139	Ty jsi můj velký Pán	MR, AR, ŽJ	
140	Tys můj skalní štít	MR, AR	
141	Veď mě cestou	MR, AR, ŽJ	
142	V dlaních tvých	AR	
143	Ať se Ti koří celá země	AR	
144	Přijď, Duchu svatý, k nám	MV, DS	
145	Lidé všech národů	MV, MZ, AR	
146	Byl člověk jako já	PŮ, VE, MZ	
147	Tleskejte rukama víc	MZ, AR	
148	Bože Otče	MR, MZ, AR	
149	Pane, ty jsi hoden	OB	
150	Stvoř ve mně srdce čisté	PR	
151	Maria		
152	Tvá láska, Pane	OB	
153	Tak pojd' a Boha chval	MV, AR	

154	Ježíši ukřižovaný	MÚ	
155	Bůh je síla má	MZ	
156	Pojďme ve jménu Páně		
157	Pane, Ty víš všechno	AR, ŽJ	
158	Bože náš		
159	Blížkost Tvé tváře	AR	
160	Chleba a víno neseme	MD	
161	V ten den, kdy Pán	MZ, AD	
162	Ježíš je má skála	MZ	
163	Tví jsme my	MV, AR	
164	Ježíš dává novou píseň	OB	
165	Svatý	AR	
166	Rabunni	MZ, AR, ŽJ	
167	Přijď, Bože Duchu svatý	DS	
168	Pokání	PŮ, AD, AR	
169	Zpívej haleluja Pánu	VE, AR	
170	Adventní II	AD	
171	Tak jsi slíbil	OB	
172	Karmelské ordinárium		
173	Zvěstuj dál Boží lásku	MR, MZ	
174	Ježíši, ty jsi můj Pán	MR, AR	
175	Červíčku Jákobův	ŽJ	
176	Hospodin kraluje	MV, MZ, AR	
177	Chvalte Hospodina z nebes	AR	
178	Spáso má	AR	
179	Můj Králi, má spáso	MR, AR	
180	Víc lásky	AR	
181	Hospodine, kdo je podobný Tobě	AR	
182	Zde jsem	MR, AR	

183	Zpívat píseň lásky smím	MR, AR	
184	Dej chléb, víno na oltář	MD	
185	Požehnaný	AR	
186	Dobrořeč, duše má	MR, AR	
187	Haleluja, sláva	M	
188	Sláva, náš Pán je živ	MV, MZ, VE	
189	Duchu svatý, přijď	DS	
190	Ty jsi Král	MR, AR	
191	Řekni sám	OB	
192	Kvůli Tobě, Pane můj	ME, AR	
193	Kristus Pán	PŮ, AR, ŽJ	
194	Dáváš mi lásku vzácnou	MR, AR	
195	Ty jsi jediný Bůh	MR, AR	
196	Chválu vzdát	MR, AR, DK	
197	Toužím s Tebou být	AR	
198	Toužím, po Tobě toužím	AR	
199	Hledám Tvoji tvář	AR	
200	Pane Bože, přijď k nám	MV, MP, MR, AR	
201	Zpívej, brzy už přijde Pán	AD, MZ	
202	Vodo života	MP, AR	
203	Ať srdce mé Tebe vídá	MZ, AR	
204	Tvoje jméno vyznávám	MV, MZ, AR	
205	Hledám vás	MZ	
206	Pojďte ke mně všichni	MV, AR	

Příloha 4

Příklady vhodného výběru liturgických zpěvů pro konkrétní mše

Svátek Uvedení Páně do chrámu

1. čtení: *Mal 3,1–4*

žalm: *Žl 24(23),7.8.9.10; odp.: 10b*

odp. Hospodin zástupů, on je král slávy!

2. čtení: *Žid 2,14–18*

evangelium: Lk 2,22–40

Vstup:

Ó, Bože, světlo naše

Koi 90a, ŽZ 76

Před evangeliem:

Aleluja s příslušným veršem

Zpěvy z Taizé: Aleluja 12
(starý zpěvník, nebo jiné Aleluja)

K přípravě darů:

K obětování

H 2–408

K přijímání:

Simeon (bez recitace)

Chvalozpěvy DKP 178

Po přijímání:

Dobrořeč, duše má

ŽZ 11

Závěr:

Světlo světa/ Nunc dimitis

H 3–173/ H 1–619

Komentář

Svátek Uvedení Páně do chrámu úzce souvisí se symbolem světla. Slavnostní úvodní zpěv nejen na tento atribut odkazuje, ale také se výborně hodí v případě, kdy se zpívá nejprve k průvodu ke vchodu chrámu, a po zahájení knězem může hudba snadno pokračovat dále.

Jako první zpěv k přijímání zazní sólově podaná (resp. pouze scholou zazpívaná) píseň Simeon, která přímo navazuje na evangelium.

Zpěv po přijímání reaguje na radostnou událost z evangelia, navíc používá slova žalmu.

Závěrečný zpěv může buď akcentovat rozeslání věřících do světa (chci dál světlo nést), nebo zůstat v komornějším, spíše rozjímavém duchu (citace Simeonova chvalozpěvu).

5. neděle v mezidobí, cyklus A

1. čtení: Iz 58,7–10

žalm: Žl 112(111),4–5.6–7.8a+9; odp.: 4a

odp.: Spravedlivý září v temnotách jako světlo

2. čtení: 1 Kor 2,1–5

evangelium: Mt 5,13–16

Vstup:

Nyní pokloňme se před králem H 2–162

Před evangeliem:

Ó, Bože, Světlo naše, Koi 90, ŽZ 76 (vícehlas)

K přípravě darů:

Požehnaný jsi, Bože, na věky H 1–200

K přijímání:

Světlo světa H 3–173

Závěr:

Tvůj Pán H 3–183

Komentář

Biblická čtení jsou zaměřena na světlo (Tehdy v temnotě vzejde tvé světlo..., Vy jste světlo světa atd.). Zpěvy k přijímání a na závěr vycházejí přímo z evangelia. Na vstup je vybrána píseň Nyní pokloňme se před králem, protože motiv tohoto zpěvu je obsažen ve vstupní modlitbě. Motiv světla je obsažen i u písně před evangeliem.

K přípravě darů je zvolen zpěv Požehnaný jsi, Bože, navěky.

Žalm bude zpíván podle zvyklostí v dané farnosti.

K přijímání je zvolen klidnější zpěv, relativně dlouhý, takže by měl postačit i jako MP a MR.

Na závěr zazní živější zpěv Tvůj Pán.

Pozn.: U zpěvu „Požehnaný jsi, Bože, navěky“ je třeba jeho užití pečlivě domluvit s celebrantem.

23. neděle v mezidobí, cyklus A

1. čtení: Iz 49,14–15

žalm: Žl 62(61),2–3.6–7.8–9ab; odp.: 6a

odp.: Jen v Bohu odpočívej, má duše

2. čtení: 1 Kor 4,1–5

evangelium: Mt 6,24–34

Vstup:

Zase k tobě volám H 1–279

Před evangeliem:

Jeho láska stačí H 3–62

K přípravě darů:

Neseme, Pane, chléb a víno H 1–446

K přijímání:

Neboj se H 3–104

Po přijímání:

K přijímání H 2–409

Závěr:

Zůstávej s námi H 3–228

Komentář

Myšlenkou celé mše svaté je volání k Bohu a Boží odpověď na toto volání – proto je ke vstupu vybrán zpěv, který sice není zcela typický, velmi výrazně však toto motto předjímá.

Zpěv před evangeliem vychází myšlenkově z verše evangelia „Nedělejte si proto starosti o zítřek“. Základní myšlenku evangelia zároveň reflektuje zpěv k přijímání a po přijímání – symbolický dialog s Hospodinem, potvrzení a přijetí jeho evangelia.

Závěrečný zpěv je prosbou o to, abychom z evangelia žili i po skončení bohoslužby.

Zpěv k přípravě darů je zvolen tak, aby charakterem doplňoval celkově decentní až kormorní hudební doprovod celé mše svaté.

23. neděle v mezidobí, cyklus B

1. čtení: Iz 35,4–7a

žalm: Žl 146(145),6c–7.8–9a.9bc–10; odp.: 2a

odp.: Duše má, chval Hospodina!

2. čtení: Jak 2,1–5

evangelium: Mk 7,31–37

Vstup:

Abba, Otče Koi 118

Před evangeliem:

Effatha Koi 78

K přípravě darů:

Na oltář Koi 134

K přijímání:

Jako laň Koi 13

Závěr:

Ó, Pane, otevři mé rty Koi 129

Komentář

Vstupní zpěv reflektuje vstupní modlitbu z této neděle.

Zpěv před evangeliem se opírá o popisované uzdravení hluchoněmého, kdy Ježíš slovo „effatha“ sám používá.

I zpěv k přípravě darů čerpá z evangelijní události. Jsme vyzváni, abychom odevzdali Pánu svá trápení a bolesti k jejich proměnění.

Přijímání používá jeden ze žalmů ad communionem.

Závěrečný zpěv reflektuje slovo „effatha“ jako základní myšlenku mše.

5. neděle postní, cyklus B

1. čtení: Jer 31,31–34

žalm: Žl 51(50),3–4.12–13.14–15; odp.: 12a

odp.: *Stvoř mi čisté srdce, Bože!*

2. čtení: Žid 5,7–9

evangelium: Jan 12,20–33

Vstup:

Bůh je síla má Koi 155

Před evangeliem:

Boží království Zpěvník z Celostátního setkání mládeže, Tábor-Klokoty 2007, 55

K přípravě darů:

Chleba a víno neseme H 1–473

K přijímání:

Všechno, co můžeš dát H 2–414

Závěr:

Díky za Tvůj kříž Koi 77

Komentář

Zpěv ke vstupu odpovídá vstupní modlitbě „Vždyť ty jsi, Bože, má síla“.

Zpěv před evangeliem předjímá text „Kde jsem já, tam je můj služebník“, který se bude vzápětí číst. Zpěv Petra Ebena „Chleba a víno neseme“ má kající charakter, takže je obzvláště vhodný v první části postní doby.

Podobně zpěv „Všechno, co můžeš dát“ je k přijímání a současně postní (dá se použít i ve velikonoční době, protože odkazuje na Kristovo utrpení i vítězství).

Závěrečný zpěv „Díky za tvůj kříž“ je postní, je dostatečně znám k tomu, aby ho každý v kostele mohl přijmout za svůj a připojit se k němu.

Oba poslední zpěvy vycházejí i z myšlenky druhého čtení: „Když tak dokonal své dílo, stal se příčinou věčné spásy pro ty, kteří ho poslouchají.“

Pondělí po 2. neděli velikonoční

1. čtení: Sk 4,23–31

žalm: Žl 2,1–3.4–6.7–9; odp.: srov. 12c

odp.: *Blaze všem, kdo se uchylují k Hospodinu*

nebo: *Aleluja*

evangelium: Jan 3,1–8

Vstup:

Duchem Svatým Koi 102

Před evangeliem:

Aleluja + příslušný verš H 2–601

K přípravě darů:

Přinášíme chléb H 3–144

K přijímání:

Vodo života Koi 202

Po přijímání:

Boží Beránku H 1–20; Koi 6

Závěr:

S námi je Bůh H 3–155

Komentář

Liturgické texty dne spojuje myšlenka vanutí posilujícího a uzdravujícího Božího Du-cha a skutečnost, že ti, kdo se svěřují Hospodinu do péče, v něm nalézají svou oporu.

Vstupní zpěv s těmito myšlenkami koresponduje.

Zpěv k přípravě darů se soustředí zejména na probíhající část liturgie.

Pro přijímání je zvolen opis 42. žalmu – duše žíznící po Bohu.

Zpěv Boží Beránku je zařazena z důvodu nedávno slavených velikonočních svátků.

Závěrečný zpěv opět připomíná jednu z hlavních myšlenek mše.

Slavnost Nejsvětější Trojice

texty dle liturgického cyklu

Vstup:

Ó, Bože, světlo naše Koi 90a

Před evangeliem:

Aleluja H 2–601

K přípravě darů:

Dej chléb, víno na oltář Koi 184

K přijímání:

Svatý, svatý KAN 719

Po přijímání:

Bože, díky MZ 305

Závěr:

Zdrávas, hvězdo spanilá KAN 816

Komentář

Všechny zpěvy jsou zaměřeny k prožívání tajemství této slavnosti.

Jsou zařazeny i vhodné zpěvy z Kancionálu (při přijímání a na závěr).

„Ó, Bože, Světlo naše“ zpívat slavnostně (případně i s varhanami), slavnostní ráz je možno ještě zdůraznit zpěvem obou slok v D dur a následně obou slok v E dur.

Žalm dle místních zvyklostí; v cyklu C možno použít od Oborohu dle H 2–324, verše zpívány dle lekcionáře.

Na závěr z kancionálu píseň 816, všech pět slok – poslední sloka obsahuje trojiční do-xologii.

Slavnost Nanebevzetí Panny Marie – v den slavnosti

1. čtení: Zj 11,19a;12,1.3–6a.10ab

žalm: Žl 45(44),10b.11a+12a.16; odp.: srov. 10b

odp. Královna stojí po tvé pravici ve zlatém rouchu

2. čtení: 1 Kor 15,20–27a

evangelium: Lk 1,39–56

Vstup:

Korunovaná hvězdami MoZ 321

Žalm:

Po své pravici máš královnu ŽZ 92

Před evangeliem:

Magnificat Zpěvy z Taizé 58 (nové vydání)

K přípravě darů:

Jako Maria MoZ 112

K přijímání:

Přiznej Pánu jeho moc Koi 8

Po přijímání:

Hospodin je můj pastýř Chvalozpěvy DKP 34

Závěr:

Salve Regina ŽZ 84

Komentář

Vstupní zpěv připomíná Pannu Marii v obraze, který zazní v prvním čtení. Zároveň uvádí do tématu mariánské slavnosti.

Před evangeliem lze zazpívat Magnificat, protože předjímá text a charakter evangelia.

Zpěv k přijímání ukazuje na slitovného a laskavého Boha, což navazuje na jeho skutek vtělení.

Celý text žalmu „Hospodin je můj pastýř“ vyjadřuje naši radost z Boží lásky.

Závěrečné Salve Regina – Zdrávas, Královno – je slavnostním vyvrcholením celé bohoslužby.

Vzdělávání v oblasti liturgické hudby

Posvátná hudba je pěstována celá staletí a v dějinách určovala také vývoj hudby světské. Hudební žánr, jemuž se věnuje tato příloha, je poměrně mladý. Proto není, a ani nemůže být natolik probádán a katalogizován jako klasický repertoár, na jehož základě byl vzděláván bezpočet hudebníků, skladatelů i hudebních vědců. Vzdělávání v této rovině liturgické hudby je tedy velice důležité. A bez něj by nemohl být vytvořen prostor pro další vývoj této hudby. Jeho cílem je umožnit tvorbu nového hodnotného repertoáru, který odpovídá aktuálním potřebám církve.

Systematické vzdělávání má probíhat v několika rovinách daných existující strukturou církve:

celostátní – zajišťuje Sekce pro mládež ČBK ve spolupráci s odborníky;

diecézní – zajišťují diecézní centra pro mládež,

lokální – v jednotlivých vikariátech/děkanátech či farnostech, jež mají v této oblasti liturgické hudby zázemí a potenciál; zajišťují místní kněží ve spolupráci s diecézními centry pro mládež.

Celostátní úroveň

Zásadní a hlavní je vyškolení samotných budoucích vedoucích, kteří budou následně činní v jednotlivých diecézních a lokálních kurzech. Jako základní vzdělávací materiál bude použit tento dokument. Vhodnou formou může být vícedenní seminář dvakrát do roka. Toto školení je určeno pro spolehlivé a profesionální (resp. poloprofesionální) chrámové hudebníky, kteří se pravidelně na hudební složce liturgie podílejí a mají solidní liturgické znalosti.

Je zřejmé, že prototyp současného chrámového hudebníka (regenschorih, ředitele kůru), se blíží typu univerzálního hudebníka, který může mít svůj oblíbený hudební žánr, styl, období, ale měl by si umět poradit s celým repertoárem chrámové hudby. Proto by bylo velmi dobré, kdyby se tito hudebníci účastnili právě tohoto typu kurzu. Rovněž je žádoucí účast těch, kdo se v jednotlivých diecézích jakkoliv o hudbu starají a mají o předkládanou problematiku zájem.

Diecézní úroveň

Nabízí se více možností:

pravidelné akce (A)DCM – např. jednou v měsíci jedno sobotní dopoledne po dobu 2 let; bude obsahovat blok teoretický i praktický;

nárazové akce (A)DCM – např. dvakrát až třikrát za pololetí celý víkend po dobu 2 let se stejnou strukturou (viz výše);

prázdninový kurz (A)DCM – např. 7 až 10 dní jako intenzivní vzdělávací kurz.

Jako lektoři zde mohou působit absolventi Centrálního kurzu.

Lokální úroveň

Na této úrovni může probíhat vzdělávání podobně jako na diecézní rovině, s tím rozdílem, že u lokálního typu budou lektoři muset za účastníky kurzů více cestovat. Může se stát, že tento typ bude právě kvůli onomu cestování využíván více než typ diecézní. Jako lektoři zde mohou působit absolventi Centrálního kurzu.

Bylo by dobré a prozíravé, aby toto vzdělávání probíhalo v součinnosti s kurzy varhaníků, co se týče vyučovaných teoretických předmětů.⁵⁰

⁵⁰ Dlouholetou a vynikající zkušenost má zejména Jednota Musica sacra (JMS) působící na Moravě hlavně v brněnské diecézi a participující na vzdělávacích kurzech varhaníků v Olomouci. Má dostatek materiálů k teoretickému základu. Společnost pro duchovní hudbu (SDH) má s pořádáním takových kurzů taktéž velmi dobrou zkušenost, je možné, že i u nich se dá najít dostatek materiálů k hudební liturgice.

Jako velmi podnětné a žádoucí se jeví propojení pravidelně probíhajícího vzdělávání animátorů s výše nastíněnými kurzy, protože dobře a kvalitně provozovaná hudba a hudební složka liturgie může být ve farnostech silným pastoračním a evangelizačním prvkem. Vedení sboru, scholy, kapely, orchestru, hudební skupiny je také animační činností. V každém případě je třeba do diecézních osnov animátorských kurzů zařadit i část o liturgické výchově alespoň v rozsahu tohoto dokumentu.

Fotografie Člověk a víra

Návrh obálky a grafická úprava František Ettler